

YASHIL IQTISODIYOT: EKOLOGIYA VA FOYDA BIRGA BO'LISHI MUMKINMI?

Ismoilov Atxam Ergashboy O'g'li

Termiz Iqtisodiyot Va Servis Universiteti

atxam20050413@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada yashil iqtisodiyot konsepsiyasi, uning barqaror rivojlanishdagi o'rni hamda ekologik va iqtisodiy manfaatlarni uyg'unlashtirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalari, ekologik toza texnologiyalar va energiya samaradorligi iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir ko'rsatishi yoritiladi. Shuningdek, yashil iqtisodiyotning investitsiyalarni jalb etish, yangi ish o'rinlari yaratish va global ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi roli ilmiy manbalar asosida ko'rib chiqiladi.

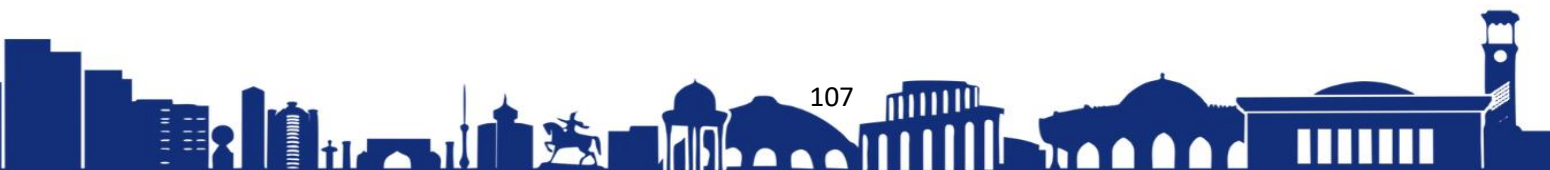
Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, qayta tiklanuvchi energiya, ekologiya, yashil texnologiyalar, investitsiyalar, energiya samaradorligi.

Kirish

So'nggi o'n yilliklarda global iqlim o'zgarishi, atmosfera havosining ifloslanishi, biologik xilma-xillikning kamayishi hamda tabiiy resurslardan haddan tashqari foydalanish insoniyat oldida jiddiy ekologik muammolarni yuzaga keltirdi. Shu sababli barqaror rivojlanish konsepsiyasi xalqaro siyosat va iqtisodiy strategiyalarning markaziy yo'nalishiga aylandi.

Yashil iqtisodiyot ushbu muammolarga yechim sifatida ekologik xavfsizlikni ta'minlagan holda iqtisodiy o'sishni davom ettirishni nazarda tutadi. Bu yondashuv iqtisodiy tizimni past uglerodli, resurs-tejovchi va ijtimoiy inklyuziv modelga o'tkazishni ko'zlaydi¹.

Bugungi kunda ko'plab davlatlar milliy rivojlanish strategiyalariga yashil iqtisodiyot tamoyillarini kiritmoqda. Bu esa ekologik barqarorlikni ta'minlash bilan birga, yangi texnologiyalar va innovatsiyalar orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkonini bermoqda.

Yashil iqtisodiyotning mohiyati va ahamiyati

Yashil iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatni atrof-muhitga minimal zarar yetkazgan holda tashkil etish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va kelajak avlodlar manfaatlarini hisobga olishga asoslangan modeldir².

Uning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- resurslardan samarali va tejamkor foydalanish;
- chiqindilar va zararli emissiyalarni kamaytirish;
- ekologik xavfsiz texnologiyalarni joriy etish;
- ijtimoiy tenglik va farovonlikni ta'minlash.

Mazkur yondashuv iqtisodiy o'sish bilan ekologik muhofaza o'rtasidagi qarama-qarshilikni kamaytiradi. Tadqiqotlarga ko'ra, resurs samaradorligini oshirish global iqtisodiyotda trillionlab dollar iqtisodiy foyda keltirishi mumkin³.

Shu bois yashil iqtisodiyot nafaqat ekologik zarurat, balki uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish strategiyasi sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Qayta tiklanuvchi energiya va yashil texnologiyalar

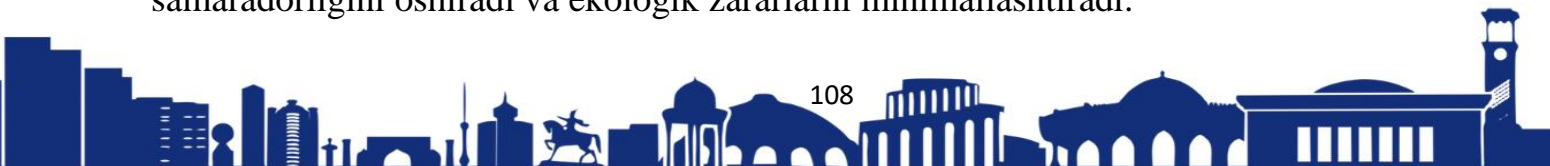
Yashil iqtisodiyotning asosiy tayanchi — qayta tiklanuvchi energiya manbalaridir. Quyosh, shamol, gidroenergetika va biomassa energiyasi issiqxona gazlari chiqindilarini sezilarli darajada kamaytiradi hamda energiya xavfsizligini mustahkamlaydi⁴.

So'nggi yillarda qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalarining narxi keskin arzonlashdi. Masalan, quyosh fotoelektr stansiyalarining tannarxi oxirgi o'n yillikda bir necha baravar kamaydi, bu esa ularni an'anaviy energiya manbalari bilan raqobatbardosh qildi⁵.

Ekologik toza texnologiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- energiya tejoychi qurilmalar va "aqlli" boshqaruv tizimlari;
- chiqindilarni qayta ishlash va aylanma iqtisodiyot texnologiyalari;
- yashil qurilish materiallari va energiya samarador binolar.

Bunday texnologiyalar uzoq muddatda energiya xarajatlarini kamaytiradi, ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi va ekologik zararlarni minimallashtiradi.

Investitsiyalar va ish o‘rinlari yaratish

Yashil iqtisodiyot global miqyosda katta investitsion salohiyatga ega. Xalqaro hisob-kitoblarga ko‘ra, iqlimga mos infratuzilmaga yo‘naltirilgan sarmoyalar trillionlab dollar miqdorida bo‘lishi kutilmoqda⁶.

Yashil energetika, ekologik transport, chiqindilarni qayta ishlash va energiya samaradorligi sohalari millionlab yangi ish o‘rinlarini yaratishi mumkin. Bu jarayon “yashil bandlik” tushunchasini shakllantirib, iqtisodiy o‘shining yangi modelini yuzaga keltirmoqda⁷.

Shuningdek, ekologik barqarorlikka yo‘naltirilgan siyosat xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, innovatsion startaplar rivojlanishi va texnologik modernizatsiyani tezlashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Yashil iqtisodiyot ekologik muhofaza va iqtisodiy rivojlanishni o‘zaro uyg‘unlashtirish imkonini beruvchi muhim konsepsiyadir. Qayta tiklanuvchi energiya manbalari, energiya samarador texnologiyalar va ekologik investitsiyalar barqaror rivojlanishning asosiy omillari hisoblanadi.

Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot yangi ish o‘rinlari yaratish, innovatsiyalarni rag‘batlantirish va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. Demak, ekologiya va iqtisodiy foyda bir-biriga zid emas, balki to‘g‘ri siyosat va texnologiyalar orqali o‘zaro mustahkam bog‘liq bo‘lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar (snoskalar)

1. UNEP. *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*. 2011.
2. World Bank. *Inclusive Green Growth*. 2012.
3. OECD. *Resource Efficiency and Green Growth*. 2011.
4. IEA. *Renewables 2023 Report*.
5. IRENA. *Renewable Power Generation Costs*. 2022.
6. Global Commission on the Economy and Climate. *The New Climate Economy Report*.
7. ILO. *Green Jobs and Sustainable Development*.

